

Hertzogprys

bron

Website Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns, *Hertzogprys*. 2014

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_her011herz01_01/colofon.php

© 2014 dbnl

Hertzogprys

Die Hertzogprys is die prestigeprys in die Afrikaanse letterkunde en heet na een van die grootste kampvegters vir Afrikaans: genl. J.B.M. Hertzog.

Dit het in 1914 tot stand gekom deur 'n skenking van £1 200 wat genl. Hertzog vir dié doel gemaak het. Hy was in 1910 in 'n lastergeding gewikkel wat voortgevloei het uit sy stryd vir die onderrig van Hollands in die skole van die Vrystaat. Die geld het oorgebly uit 'n fonds vir die vereffening van genl. Hertzog se gedingkoste waartoe die Afrikaanse volk bygedra het en is deur hom onder beheer van die Akademieraad geplaas vir belegging en aanwending van die rente daarop vir 'n Afrikaanse letterkundige prys. Dit is gedoen ingevolge 'n notariële skenkingsakte, onder datum 27 Mei 1914.

Oorspronklik, so blyk uit die skenkingsakte, was dit 'n wedstrydprys vir ingesonde stukke, maar op 15 Februarie 1923 het genl. Hertzog skriftelik toegestem dat alle gepubliseerde boeke vanself in aanmerking mag kom. In 1928 is met genl. Hertzog se toestemming, soos in 'n brief van 3 April 1928 te kenne gegee, besluit om die drie literêre vorme, nl. prosa, poësie en drama, afsonderlik om die beurt te bekroon. Volgens voorskrif van die skenkingsakte self, kon tydens genl. Hertzog se lewe veranderinge in die voorwaardes aangebring word met sy toestemming. Na sy oorlye mag dit geskied by eenparige besluit van die Akademieraad.

Gedurende enkele jare het ook "wetenskaplike prosa" vir die Hertzogprys in aanmerking gekom. So het prof. J. du P. Scholtz in 1943 die Hertzogprys ontvang vir *Die Afrikaner en sy taal* en dr. Coenraad Beyers in 1944 vir *Die Kaapse Patriotte*. In 1946 is die afdeling "wetenskaplike prosa" afgeskaf. Hieruit het in 1947 die Akademieprys vir Geesteswetenskappe ontstaan, wat sedert 1955 bekend staan as die Stalsprys vir Geesteswetenskappe.

Die bedrag van die prys is in 1964 deur die Akademieraad verhoog tot R2 000 (uit Akademiefondse), maar in 1966 het die Akademieraad besluit om terug te keer tot die voorskrifte van die skenkingsakte en om die prys te beperk tot die rente op die kapitaal. In 1974 het die prys R900 bedra. (Kyk P.J. Nienaber: *Die Hertzogprys vyftig jaar*. Nasionale Boekhandel, 1965.) In 1978 is die prysgeld na R2 000 plus 'n goue medalje verhoog. Vanaf 1994 het Rapport Uitgewers 'n bykomende bedrag van R15 000 geskenk en vanaf 2003 is die skenking R20 000 per jaar sodat die prysgeld tans R22 000 beloop plus 'n 18 kar. goue Hertzoggedenkenpenning.

Toekennings

Voor poësie

- 1916 Totius, *Trekkerswee*
- 1926 A.G. Visser, *Gedigte*
- 1928 A.G. Visser, *Rose van herinnering*
C.M. van den Heever, *Die nuwe boord*
- 1934 Totius, *Passieblomme*
C.L. Leipoldt, *Skoonheidstroos*
W.E.G. Louw, *Die ryke dwaas*
- 1937 I.D. du Plessis, *Vreemde liefde en Ballades*
N.P. van Wyk Louw, *Alleenspraak*
- 1940 N.P. van Wyk Louw, *Die halwe kring*

- 1943 Elisabeth Eybers, *Die stil avontuur*
Belydenis in die skemering
- 1947 D.J. Opperman, *Heilige beeste*
- 1951 Toon van den Heever, *Gedigte* (1919)
omgewerk tot *Eugène en andere gedigte* (1931)
- 1962 Ernst van Heerden, *Die klop*
- 1965 N.P. van Wyk Louw, *Tristia*
- 1968 Boerneef (postuum), (Al sy digbundels)
- 1971 Elisabeth Eybers, *Onderdak*
- 1974 Uys Krige, *Uys Krige: een keur uit sy gedigte*
- 1977 Wilma Stockenström, *Van vergetelheid en van glans*
- 1980 D.J. Opperman, *Komas uit 'n bamboesstok*
- 1983 Sheila Cussons, (Al haar digbundels)
- 1984 Breyten Breytenbach, "Yk"
- 1987 T.T. Cloete, *Idiolek en Allotroop*
Jukstaposisie (eervolle vermelding)
Angelliera (eervolle vermelding)
- 1990 Antjie Krog, *Lady Anne*
- 1993 T.T. Cloete, *Met die aarde praat*
- 1996 Ina Rousseau, *n Onbekende jaartal*
- 1999 Breyten Breytenbach, *Oorblyfsels : 'n Roudig en Papierblom*
- 2002 Henning Pieterse, *Die burg van hertog Bloubaard*
- 2005 Petra Müller, *Die aandag van jou oë*
- 2008 Breyten Breytenbach, *Die windvanger*
- 2011 Johann de Lange, *Die algebra van nood*

Voor drama

- 1926 J.F.W. Grosskopf, *As die tuig skawe*
Drie eenbedrywe
- 1935 H.A. Fagan, *Die ouderling en ander toneelstukke*
- 1944 C.L. Leipoldt, *Die heks*
Die laaste aand
- 1952 Gerhard Beukes, *Langs die steiltes*
Salome dans
As ons twee eers getroud is
En, Agt eenbedrywe
W.A. de Klerk, *Die jaar van die vuur-os*
Drie vroue
Drie dramas
Vlamme oor La Roche
- 1956 D.J. Opperman, *Periandros van Korinthe*
- 1960 N.P. van Wyk Louw, *Germanicus*
- 1969 D.J. Opperman, *Voëlvry*
- 1972 P.G. du Plessis, *Siener in die suburbs*
Die nag van Legio
- 1978 Bartho Smit, *Putsonderwater*

- Moeder Hanna*
Christine
Die verminktes
- 1981 Henriette Grové, *Ontmoeting by Dwaaldrif*
en al haar andere dramatiese werk
- 1985 Uys Krige, (Al sy werke)
- 1991 Chris Barnard, (totale oeuvre)
- 1994 Reza de Wet, *Vrystaat-trilogie*
Trits: Mis, Mirakel, Drif
- 1997 Reza de Wet, *Drie susters twee*
- 2000 André P. Brink, *Die Jogger*
- 2003 Pieter Fourie, (totale drama-oeuvre)
- 2006 Deon Opperman, (vir sy drama-oeuvre tot 2005)
- 2009 Deon Opperman, *Kaburu*
- 2012 Adam Small, (vir sy drama-oeuvre)

Voor prosa

- 1917 Jochem van Bruggen, *Teleurgestel*
- 1920 Leon Maré, *Ou Malkop*
- 1925 Jochem van Bruggen, *Ampie: die natuurkind*
- 1926 D.F. Malherbe, *Die meulenaar*
- 1927 Jochem van Bruggen, *Ampie: die meissiekind*
 C.J. Langenhoven, *Skaduwees van Nasaret*
 Sangiro, *Diamantkoors*
Twee fortuinsoekers
- 1930 D.F. Malherbe, *Hans-die-Skipper*
 G.C. Hobson en S.B. Hobson, *Kees van die Kalahari*
- 1933 Jochem van Bruggen, *Die sprinkaanbeampte van Sluis*
- 1936 Mikro, *Toiings*
Pelgrims
- 1939 D.F. Malherbe, *Saul die worstelheld*
Die profeet
- 1942 C.M. van den Heever, *Laat vrugte*
- 1945 Sangiro, (al sy prosawerk)
- 1953 M.E.R., (al haar prosawerk)
- 1957 Elise Muller, *Die vrou op die skuit*
- 1958 N.P. van Wyk Louw, (vir kritiese prosa en essay:
Die mens agter die boek
Maskers van die erns
Lojale verset
Berigte te velde
- 1961 F.A. Venter, *Swart pelgrim*
Geknelde land
- 1964 Etienne Leroux, *Sewe dae by die Silbersteins*
- 1970 Karel Schoeman, *By fakkellig*
n Lug vol helder wolke

Spiraal

- 1973 Chris Barnard, *Mahala*
Duiwel-in-die-bos
- 1976 Anna M. Louw, *Kroniek van Perdepoort*
- 1979 Etienne Leroux, *Magersfontein, O Magersfontein!*
- 1982 Hennie Aucamp, (al sy prosawerk)
- 1984 Henriette Grové, *Die kêrel van die Pêrel*
- 1986 Karel Schoeman, *n Ander land*
- 1989 Etienne van Heerden, *Toorberg*
- 1992 Wilma Stockenström, *Abjater wat so lag*
- 1995 Karel Schoeman, *Hierdie lewe*
- 1998 Joubert, Elsa, *Die reise van Isobelle*
- 2001 André P. Brink, *Donkermaan*
- 2004 Ingrid Winterbach, *Niggie*
- 2007 Marlene van Niekerk, *Agaat*
- 2010 Etienne van Heerden, *30 Nagte in Amsterdam*
- 2013 Ingrid Winterbach, *Die aanspraak van lewende wesens*

Voor wetenskaplike prosa

- 1943 J. du P. Scholtz, *Die Afrikaner en sy taal*
- 1944 C. Beyers, *Die Kaapse patriotte*